

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1915 kl. 11 f. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7,
i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl.
Maj:t i fråga om inrättande av en statstidning m. m.*

(5:e avd.)

Uti en inom andra kammaren avgiven och till kammarens femte tillfälliga utskott hänvisad motion nr 159 har herr *Månsson* hemställt, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda i vad mån staten ekonomiskt och på annat sätt kunde erhålla fördelar genom uppriktandet av ett statstidningsföretag i samband med ett statstryckeri och eventuellt en statens egen telegrambyrå samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

En likalydande motion (nr 59) har vid årets riksdag väckts även inom första kammaren, som dock den 6 sistlidne mars på hemställen av dess tillfälliga utskott nr 1 beslutat ej bifalla densamma.

Beträffande motiveringen för det i motionen framställda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Den moderna pressens uppgifter i såväl politiskt, ekonomiskt och socialt som rent kulturellt avseende kunna knappast överskattas; särskilt är, som motionären starkt framhävt, dess folkupplysande och folkupfostrande betydelse mycket stor. Givet är då, att det är av största intresse, huru denna press lyckas i att fylla sina uppgifter, och att ingen åtgärd gärna bör försummas, som kan bidra till ett bättre resultat i detta avseende eller till att råda bot på eventuellt förefintliga missförhållanden inom pressen. Motionären har underkastat den svenska tidningspressen en mycket omild granskning från åtskilliga synpunkter och kom-

*Utskottets
yttrande.*

mit till det resultatet, att den misslyckats, särskilt beträffande sin folkuppfostrande uppgift.

Med denna utgångspunkt och väl sålunda för att råda bot för de bristfälligheter han ansett sig finna hos pressen har motionären föreslagit, att staten skulle skapa ett eget stort tidningsorgan. Utskottet anser sig visserligen icke kunna fälla någon summarisk dom över den svenska tidningspressen, men vill icke förneka, att vid sidan av verkliga förtjänster avsevärda missförhållanden råda inom denna. Utskottet gör dock gällande, att dessa missförhållanden näppeligen lära avskaffas eller ens minskas genom den i motionen föreslagna åtgärden. Motionären har icke heller visat, att förekomsten av en statstidning skulle göra den övriga pressen bättre, än den enligt hans mening nu är. Tvärtom synes det utskottet, som om skapandet av ett statstidningsföretag skulle ytterligare skärpa den hårda konkurrensen mellan tidningarna, vilken motionären angivit som en av de viktigaste orsakerna till pressens urartning, och sålunda bidraga till dess fortsatta utveckling i osund riktning.

Emellertid kunde ju en statstidning av i motionen antydd omfattning måhända vara i så hög grad av behovet påkallad och medföra så avsevärda fördelar, att den vore önskvärd trots dylika och även andra olägenheter, som den skulle medföra för den övriga pressen. Utskottet har dock för sin del icke kunnat finna, att så är fallet.

Sålunda kan utskottet icke dela motionärens uppfattning om denna tidnings utrikespolitiska betydelse, vid vilken motionären fäst synnerligen stort avseende. Det är tydligt, att en tidning, som skulle vara ett statsviljans organ, måste i utrikespolitiska angelägenheter föra ett så till ytterlighet försiktigt språk — och detta gäller särskilt vid sådana för landets ställning farliga tider som de nuvarande — att dess uttalanden skulle bli föga upplysande. Icke heller skulle man härigenom undvika sådana uttalanden i den övriga pressen, som av andra länder felaktigt kunna tolkas som uttryck för den svenska folkstämningen och eventuellt tillfoga vårt land skada. Å andra sidan torde möjligen förekommande oförsiktiga uttalanden av enskilda tidningar aldrig ens kunna få sken av att vara uttryck för den ansvariga utrikesledningen; och skulle denna finna dylika uttalanden verkligen farliga för landets säkerhet eller vänskapliga förhållande till främmande makt, så har den redan nu möjlighet att genom kommunikéer till pressen eller meddelanden till representationen, vilka ju objektigt återgivnas i alla tidningar av någon betydelse, bestämt taga avstånd från dessa uttalanden.

Motionären har vidare framhållit den stora betydelsen av att det svenska folket genom en statstidning kunde få bättre möjlighet att lära känna andra folk och deras förhållanden. Utan att underskatta denna synpunkt torde man med fog kunna ifrågasätta, huruvida det är av värde för den stora allmänheten att taga kännedom om en stor del av den mängd i och för sig betydelsefulla förhållanden i andra länder, som motionären ansett vara önskvärt. Det mesta av den utrikespolitiska avdelning, som motionären tänkt sig att statstidningen skulle innehålla, torde ha intresse endast för en mycket begränsad publik.

Utskottet ifrågasätter vidare starkt, om det är möjligt för staten att åstadkomma en egen tidning, som kunde väcka allmänhetens intresse till den grad som är nödvändigt, för att företaget skulle bära sig ekonomiskt. Staten skulle visserligen i densamma kunna ombesörja en del av sin annonsering och sålunda något nedbringa sina annonskostnader, men en tidning av det utseende och omfång, som denna statstidning enligt motionen skulle få, torde ändå bli så kostsam för staten, att den måste betinga ett pris, som endast ett relativt fåtal skulle anse sig ha råd att betala. Man kunde ju då tänka sig, att staten trots stora förluster till en början satte ett rätt lågt pris på sin tidning för att så småningom hoppas kunna tillkämpa densamma ett så avsevärt antal prenumeranter och lösnummerköpare, att dess ekonomiska självständighet bleve tryggad. Detta lär dock ej lyckas med hänsyn till konkurrensen med de redan inarbetade stora privata tidningarna, vilka ha sin givna publik, särskilt i dem, som sympatisera med den politiska åskådning respektive tidning förfäktar.

Den opartiskhet i politiska och andra meningsskiljande ting, som naturligtvis vore önskvärd hos en statstidning men som sålunda till en viss grad skulle utgöra en väsentlig svårighet för densamma att vinna prenumeranter, torde för övrigt vara mycket svårt att realisera. Det lär tillhöra det omöjliga att i en tidning behandla aktuella dagsfrågor på skilda områden, utan att framställningen blir färgad av författarens egen subjektiva uppfattning och sympatier. Skulle å andra sidan tidningen inskränka sig till att enbart notifiera dagshändelserna, torde dess av motionären åsyftade uppfostrande betydelse bli av ringa värde och tidningen bli så föga tilldragande för läsekretsen, att den ej skulle kunna samla något avsevärt antal prenumeranter. Utskottet anser, att man ej heller bör förbise den icke önskvärda utvecklingsmöjligheten, att opartiskheten icke upprätthålles, utan att statstidningen tvärtom tages i tjänst av det för tillfället maktägande partiet, vilket vid redaktörssval utnyttjar sin maktställning genom

att insätta en sin handgångne man som chef för tidningen. I så fall bleve ju ej motionärens avsikt med densamma uppnådd, men väl erhöles man ett regeringsorgan i stil med vad A. O. Wallenberg åsyftade med sina motioner vid 1877 och 1879 års riksdagar.

Bibringandet av en mer allsidig och opartisk kunskap hos allmänheten angående dagsfrågorna torde för övrigt redan under nuvarande förhållanden, delvis om ock icke i den utsträckning motionären synes önska, kunna realiseras därigenom, att allmänheten icke ensidigt gör bekantskap med ett enda partis press. För befordrande av detta syfte anser utskottet det önskvärt, att offentliga institutioner och framför allt staten genom sina organ i sin mån tillse, att de i sitt förhållande till den enskilda pressen visa största möjliga opartiskhet.

Utskottet har sålunda icke ansett sig kunna biträda förslaget om upprättande av en statstidning och saknar därför anledning ingå på frågan om statstryckeri och en svenska statens egen telegrambyrå, som av motionären ifrågasatts i samband med upprättande av en statstidning. Beträffande särskilt frågan om inrättande av ett statstryckeri blir utskottet för övrigt i tillfälle att framdeles avgiva utlåtande med anledning av en till utskottet hänvisad motion nr 162 av herr Ingvarson m. fl.

På grund av motionens avfattning har utskottet icke kunnat närmare ingå på frågan om en omläggning av Post- och Inrikes tidningar men anser sig icke kunna underlåta att i detta sammanhang påpeka det avsevärda missförhållandet, att detta den legala annonseringens organ icke på långt när uppnått den spridning, som är erforderlig för att den skall komma den stora allmänhet tillhanda, som har behov av att taga del av denna annonsering.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Månssons motion nr 159 ej må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 mars 1915.

På utskottets vägnar:

ERNST LILJEDAHL.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Liljedahl, Gustafsson i Brånsta, Bengtsson i Göteborg, Bengtsson i Kullen, Löwegren, Åkerlindh, Sundström, Thore, Ericson i Funäsdalen och Sköld *).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.